

Lived Experience Representation of the Divorced Women Children in the Process of Their Mothers' Potential Re-wedding: Qualitative Study in a Cultural Context

Abolfazl Hatami Varzaneh^{1*}, Zahra Imani²

1. Assistance Professor, Department of Counseling and Psychology, Faculty of Humanities, Hazrat-e Masoumeh University, Qom, Iran.

2. M.A. Graduated in Family Counseling, Department of Counseling and Psychology, Faculty of Humanities, Qom Branch, Islamic Azad University, Qom, Iran.

Citation: Lived experience representation of the divorced women children in the process of their mothers' potential re-wedding: Qualitative study in a cultural context. *Journal of Woman and Culture*, 17(65), 17-29.

<https://doi.org/10.82542/jwc.2025.1209723>

ARTICLE INFO

Received: 12.06.2025

Accepted: 09.08.2025

Corresponding Author:

Abolfazl Hatami
Varzaneh

Email:

abolfazlhatami@yahoo.com

Keywords:

Lived experience
Children of divorce
Mother re-wedding.

Abstract

The present study object was the lived experience representation of the divorced women children in the process of their mothers' potential re-wedding in the cultural context. The research statistical population included adolescents aged 12 to 18 residing in the city of Qom, whose parents had been divorced for at least one year. The sample embraced 14 adolescent participants whom were selected through purposive sampling procedure till achieving theoretic saturation. The study was conducted using a qualitative approach and thematic analysis method based on Braun and Clarke's (2006) model. The data were collected via semi-structured interview and analyzed by thematic and then analyzed using the stages of thematic analysis. The data analysis led to the extraction of eight main themes, which were as follows: internalization of negative stereotypes about stepfathers; resistance to changing family roles and structure; emotional and moral conflicts in facing the mother's re-wedding; deep fear of helplessness and vulnerability in the new family; feelings of loneliness, identity loss, and rejection; desire to return to the original family; need for affection, security, and active parental presence. In general, the results indicated that children of divorced women were not only directly affected by the possibility of their mothers remarrying, but also, as emotional and social analysts, showed multi-layered reactions to such complex transformation and their attitudes were influenced by cultural stereotypes, deep existential fears, and the need for affection and emotional security. These reactions ranged from negative internalization of the stepfather and feelings of rejection, to conditional hope that the situations would improve if the mother had healthy and supportive marriage.

Extended abstract

Introduction: Family, as the most fundamental social institution, plays a unique role in shaping the emotional, psychological, social, and identity development of its members, especially children. However, with the increasing divorce rate in many societies, including Iran, the traditional structure of the family has undergone profound changes, one of which is the occurrence of remarriage among divorced parents. Re-wedding is one of the common consequences of divorce, which could bring about profound transformations in family structure and in the lived experiences of children. Re-wedding is not merely a single event but a complex process involving multiple transitions that occur before, during, and after the union. While parents often view re-wedding as a means to restore psychological, economic, or social stability, adolescents may perceive it as an ambiguous, stressful, or even threatening experience. Despite the growing body of research on remarriage, most studies have focused on parental perspectives or professional viewpoints, leaving the lived experiences and internal perceptions of children—especially adolescent daughters—largely unexplored. The children from remarried families generally experience lower levels of psychological well-being and academic performance compared to their peers in two-parent or single-parent households. The parental remarriage does not necessarily improve psychological conditions for adolescents but may instead weaken their sense of autonomy, reduce social acceptance, and create confusion regarding familial roles and responsibilities. Accordingly, the present study object was the lived experience representation of the divorced women children in the process of their mothers' potential re-wedding in the cultural context.

Method: The research statistical population included adolescents aged 12 to 18 residing in the city of Qom, whose parents had been divorced for at least one year. The sample embraced 14 adolescent participants whom were selected through purposive sampling procedure till achieving theoretic saturation. The study was conducted using a qualitative approach and thematic analysis method based on Braun and Clarke's (2006) model. The data were collected via semi-structured interview and analyzed by thematic and then analyzed using the stages of thematic analysis.

Results: The data analysis led to the extraction of eight main themes, which were as follows: internalization of negative stereotypes about stepfathers; resistance to changing family roles and structure; emotional and moral conflicts in facing the mother's re-wedding; deep fear of helplessness and vulnerability in the new family; feelings of loneliness, identity loss, and rejection; desire to return to the original family; need for affection, security, and active parental presence. In general, the results indicated that children of divorced women were not only directly affected by the possibility of their mothers remarrying, but also, as emotional and social analysts, showed multi-layered reactions to such complex transformation and their attitudes were influenced by cultural stereotypes, deep existential fears, and the need for affection and emotional security. These reactions ranged from negative internalization of the stepfather and feelings of rejection, to conditional hope that the situations would improve if the mother had healthy and supportive marriage.

Conclusions: The findings of this study revealed that adolescent children of divorced

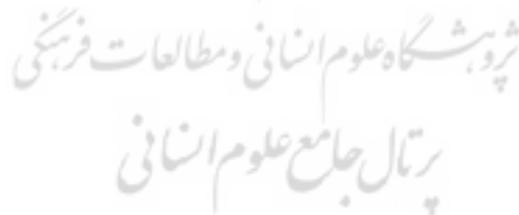
women exhibit complex, contradictory, and sometimes resistant reactions toward the potential remarriage of their mothers. These responses are shaped by various factors such as cultural stereotypes, fears of repeating traumatic experiences, and the need for emotional security. In the Iranian cultural context, where the family is perceived as the primary source of identity, meaning, and psychological safety, structural changes in the family could lead to feelings of threat and loss of affection. Understanding these lived experiences is crucial for developing effective counseling programs, educational strategies, and targeted interventions aimed at reducing internal tensions and improving the quality of relationships within remarried families. These insights could also guide policymakers, counselors, and family planners in better incorporating the psychological and social rights of children into family decision-making processes.

Author Contributions: Dr Abolfazl Hatami Varzaneh: Brainstorming about the topic, collecting data, content analysis, editing the article and corresponding author; Zahra Imani: Overall framework design and cooperating in content analysis. All authors discussed and validated the final manuscript.

Acknowledgments: The authors consider it necessary to express their gratitude to all the wives of the martyrs who helped us in the implementation of the research.

Conflicts of Interest: The authors declared there are no conflicts of interest in this article.

Funding: This article didn't receive any financial support.

بازنمایی تجربه زیسته فرزندان زنان مطلقه در فرآیند احتمال ازدواج مجدد مادران: مطالعه‌ای کیفی در بستر فرهنگی

ابوالفضل حاتمی ورزنده^{۱*}، زهرا ایمانی^۲

۱. استادیار، گروه مشاوره و روان‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه حضرت معصومه (س)، قم، ایران.
۲. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد مشاوره خانواده، گروه مشاوره و روان‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران.

چکیده

هدف پژوهش حاضر، بازنمایی تجربه زیسته فرزندان زنان مطلقه در فرآیند احتمال ازدواج مجدد مادران در بستر فرهنگی بود. جامعه آماری شامل نوجوانان ۱۲ تا ۱۸ ساله ساکن شهر قم بود که دست‌کم یک سال از طلاق والدین‌شان گذشته بود. نمونه پژوهش تعداد ۱۴ نوجوان مشارکت‌کننده بود که به روش هدفمند تا رسیدن به اشباع نظری انتخاب شدند. روش پژوهش کیفی و با بهره‌گیری از روش تحلیل تماتیک براون و کلارک (۲۰۰۶) انجام شد. داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته گردآوری و سپس با استفاده از مراحل تحلیل تماتیک مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج تحلیل یافته‌ها منجر به استخراج هشت تم اصلی شد که شامل درونی‌سازی کلیشه‌های منفی درباره ناپدیری، مقاومت در برابر تغییر نقش‌ها و ساختار خانواده؛ تجربه تعارضات هیجانی و اخلاقی در مواجهه با ازدواج مجدد مادر؛ ترس عمیق از بی‌پناهی و آسیب‌پذیری در خانواده جدید؛ احساس تنهایی، بی‌هویتی و طردشدگی؛ تمایل به بازگشت به خانواده اولیه؛ نیاز به محبت، امنیت و حضور مؤثر والدین بود. در مجموع، یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که فرزندان زنان مطلقه نه تنها تحت تأثیر مستقیم احتمال ازدواج مجدد مادران قرار دارند، بلکه به‌عنوان تحلیل‌گرانی عاطفی و اجتماعی، نسبت به این تحول پیچیده واکنش‌های چندلایه‌ای نشان می‌دهند و نگرش آنان از کلیشه‌های فرهنگی، ترس‌های عمیق وجودی، و نیاز به محبت و امنیت عاطفی متأثر است. این واکنش‌ها، از درونی‌سازی منفی نسبت به ناپدیری و احساس طرد، تا امید مشروط به بهبود شرایط در صورت ازدواج سالم و حمایت‌گر مادر، را در بر می‌گیرد.

کلیدواژگان: تجربه زیسته، فرزندان طلاق، ازدواج مجدد مادر.

مقدمه

خانواده به‌عنوان بنیادی‌ترین نهاد اجتماعی، نقشی بی‌بدیل در رشد عاطفی، روانی، اجتماعی و هویتی اعضای خود، به‌ویژه کودکان ایفا می‌کند (Moradi et al., 2022). با این حال، نهاد خانواده با چالش افزایش نگران‌کننده نرخ طلاق (divorce) در بسیاری از جوامع (Dainton, 2019; Reynolds, 2020) از جمله ایران (Yousefi et al., 2023) روبرو است. ازدواج دارای تأثیرات مثبت بر سلامت اعضای خانواده است و با طلاق، وضعیت سلامت افراد مطلقه رو به وخامت می‌رود (Li et al., 2021). طلاق با احساس ناکامی، پرنشانی، سردرگمی و تغییرات جدی در سبک زندگی همراه است و می‌تواند زمینه‌ساز مشکلات روانی و اجتماعی شود (Yarigar Ravesh, 2022). در دهه‌های اخیر ساختار سنتی خانواده دستخوش تغییرات بنیادین شده و در پی آن با افزایش طلاق، ازدواج مجدد (remarriage) روبه افزایش است (Afrasiabi & Khalaji Pirbalooti, 2022). ازدواج مجدد والدین، در بافت‌های فرهنگی (cultural contexts) سنت‌گرا یا جمع‌گرا، با مقاومت اجتماعی، باورهای خرافی و فشارهای معنایی پیچیده‌ای روبرو است. ازدواج مجدد زنان با حضور فرزندان، دارای چالش‌های چندبعدی است که شامل ابعاد عاطفی، رفتاری، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی می‌شود. مهمترین چالش‌ها شامل مشکلات رفتاری و سازگاری فرزندان، عدم پذیرش ازدواج مجدد توسط فرزندان، تنش‌های اقتصادی، دخالت اطرافیان و باورهای نادرست فرهنگی-اجتماعی است (Moham-madi & Mohammadi, 2019).

ازدواج مجدد، مانند طلاق، یک رویداد واحد نیست، بلکه بخشی از یک فرایند و مجموعه طولانی از رویدادها و گذارهایی است که قبل از وقوع ازدواج مجدد رخ می‌دهد (Anderson & Greene, 2013). ازدواج مجدد زنان یکی از موضوعات مهمی است که تأثیرات چشمگیری بر فرد، جامعه و دیگر اعضای خانواده، به ویژه فرزندان، دارد (Bal-ali & Ramezani, 2023). ازدواج مجدد زنان دارای اهمیت ویژه‌ای است، زیرا زنان نقش کلیدی در حفظ پایداری خانواده، ترویج سلامت روان‌شناختی و کاهش آسیب‌های اجتماعی ایفا می‌کنند (Mohammad Taghizade et al., 2023). ازدواج مجدد در مقایسه با ازدواج اول، با چالش‌های بیشتری همراه است و اغلب منجر به کاهش انسجام خانوادگی و افزایش تعارضات درون خانواده می‌شود (Widiastuti, 2021). ازدواج مجدد اغلب از منظر والدین، راهی برای بازیابی ثبات روانی، اقتصادی یا اجتماعی تلقی می‌شود (Widiastuti, 2021; Yekleh et al., 2018)؛ اما از دید فرزندان، این فرایند لزوماً با احساس امنیت و انسجام همراه نیست و در بسیاری از موارد، به منزله تجربه‌ای مبهم، پراسترس و حتی تهدیدکننده تلقی می‌گردد (Mohammadi & Mohammadi, 2019; Ganong et al., 2011). روابط والد-فرزند در خانواده‌های ازدواج مجدد اغلب ناپایدار، شکننده و پرتنش است (Rudenok et al., 2022). مطالعه Fraley & Heffernan (2013) نشان داد که طلاق والدین تأثیراتی بر دلبستگی نایمن دارد؛ به صورتی که بیشترین ارتباط آن با نایمندی در روابط با والدین است. در بستر فرهنگی ایران، که خانواده سنتی و نقش مادر محوری است، ازدواج مجدد زنان مطلقه اغلب با قضاوت‌های اجتماعی و دخالت اطرافیان همراه است، این فشارها نه تنها بر خود مادر تأثیر می‌گذارد، بلکه فرزندان نیز به‌عنوان بخشی از این ساختار، از طریق شنیدن نظرات منفی، دچار تنش و ابهام عاطفی می‌شوند (Mohammadi, 2017). در خانواده‌های ناتنی، فرزندان علاوه بر تغییر ساختار خانواده، با ابهام جدی درباره نقش شریک جدید (همسر جدید) والد خود مواجه می‌شوند؛ اینکه او والدی جدید است یا فقط همسر والد است؟ این سردرگمی می‌تواند باعث تعارض‌های رابطه و دشواری در سازگاری خانوادگی شود (Jensen, 2023). تجربه نوجوانان از ازدواج مجدد مادر، متشکل از طیف وسیعی از احساسات است، این تحول خانوادگی می‌تواند هم منجر به آسیب‌های روانی نظیر افکار خودکشی، ناامیدی، درگیری در خشونت خانگی شود و هم فرصتی برای رشد، استقلال و بهبود شرایط عاطفی و اقتصادی باشد (Yousefi et al., 2022).

مطالعات بین‌المللی و فراتحلیل‌ها در این حوزه حاکی از آن است که فرزندان خانواده‌های ازدواج مجدد، به‌طور میانگین در مقایسه با همسالان خود در خانواده‌های دوالد یا تک‌والد، سطوح پایین‌تری از بهزیستی روان‌شناختی و عملکرد تحصیلی را تجربه می‌کنند (Jeynes, 2006). پژوهشی در کیامبو کنیا نشان داد که ازدواج مجدد والدین در نوجوانان سوگوار، نه تنها به بهبود وضعیت روانی آن‌ها نمی‌انجامد، بلکه باعث تضعیف احساس خودمختاری، کاهش

پذیرش اجتماعی، و سردرگمی در نقش‌ها و تعهدات خانوادگی می‌شود. این یافته‌ها بیانگر آن است که تغییر ساختار خانواده، صرف‌نظر از نیت خیرخواهانه والدین، الزاماً منجر به بهبود روانی یا سازگاری اجتماعی فرزندان نمی‌شود (Muchiri, 2022) و طلاق والدین، فرزندان طلاق را با انواع مشکلات نظیر افسردگی، پرخاشگری، اضطراب، مشکلات عزت نفس و مشکل در سازگاری اجتماعی مواجه می‌کند (Mortazavi, 2023; Ghavami et al., 2023).
باین حال، آنچه در اغلب پژوهش‌های پیشین به چشم می‌خورد، غلبه نگاه کمی، تمرکز بر پیامدهای عینی ازدواج مجدد و بررسی ازدواج مجدد از منظر والدین است؛ در حالی که درک تجربه زیسته، نگرش‌ها و ادراک‌های فرزندان در مواجهه با احتمال ازدواج مجدد مادر، به‌ویژه در بافت فرهنگی ایران، هم‌چنان ناشناخته باقی مانده است. در جامعه‌ای مانند ایران که خانواده هنوز مهم‌ترین منبع هویت‌یابی، معنا و امنیت روانی محسوب می‌شود، تغییر در ساختار خانواده می‌تواند به سطوح عمیق‌تری از تهدیدات وجودی برای فرزندان منجر شود که صرفاً با متغیرهای قابل سنجش کمی قابل تبیین نیست. از این رو، هدف پژوهش حاضر، بازنمایی تجربه زیسته فرزندان زنان مطلقه در فرآیند احتمال ازدواج مجدد مادران در بستر فرهنگی بود.

روش

طرح پژوهش، جامعه آماری و روش نمونه‌گیری

روش پژوهش کیفی و با استفاده از روش تحلیل تماتیک براون و کلارک (Braun & Clarke, 2006) انجام شد. جامعه آماری پژوهش شامل نوجوانان ۱۲ تا ۱۸ ساله ساکن شهر قم بود که دست‌کم یک سال از طلاق والدین‌شان گذشته بود. نمونه پژوهش تعداد ۱۴ نوجوان مشارکت‌کننده بود که به روش هدفمند تا رسیدن به اشباع نظری انتخاب شدند.

روش اجرا

انتخاب افراد از طریق مراجعه به مراکز مشاوره و شبکه‌های ارتباطی مردمی صورت گرفت. فرآیند نمونه‌گیری تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. در مجموع، تعداد ۱۴ نوجوان با تجربه زیسته طلاق والدین در این پژوهش شرکت داشتند. گردآوری داده‌ها با مصاحبه نیمه‌ساختاریافته انجام گرفت. داده‌های کیفی به روش تحلیل محتوای کیفی و بر اساس الگوی شش مرحله‌ای (Braun & Clarke, 2006) تجزیه و تحلیل و ۸ تم اصلی استخراج شد.

یافته‌ها

پس از انجام مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با ۱۴ نوجوان در شهر قم و استفاده از روش تحلیل تماتیک، داده‌ها تحلیل شدند. در طی این فرآیند، الگوها، واکنش‌ها و احساسات تکرار شونده‌ای شناسایی شدند که منجر به استخراج ۸ تم اصلی گردید که در جدول ۱ تم‌ها به همراه زیرتم‌ها گزارش شده است. در ادامه به صورت کامل هر یک از تم‌ها به همراه زیرتم‌ها و نمونه مصادیق آورده شده است.

Table 1.

Extracted Main Themes and Sub-Themes

تم اصلی	زیرتم‌ها
درونی‌سازی کلیشه‌های منفی درباره ناپدری	نگرش منفی رایج در جامعه نسبت به ناپدری، تصویر غالب از بی‌مهری و خشونت والد ناتنی، ترس از ایجاد رابطه عاطفی آسیب‌زا با والد ناتنی، پذیرش پیش‌فرض‌های فرهنگی بدون تجربه

مقاومت در برابر تغییر نقش‌ها و ساختار خانوادگی	نفرت از جایگزینی نقش پدر توسط ناپدري، خشم نسبت به والد ازدواج‌کننده، حفظ تعلق و وفاداری به خانواده اولیه، ترس از دست دادن مرجع عاطفی اصلی
تضاد احساسی و اخلاقی نسبت به ازدواج مجدد	حمایت از ازدواج مادر و مخالفت با ازدواج پدر، تجربه همزمان احساسات متناقض عشق، دلسوزی و خشم، درگیری درونی میان پذیرش و انکار وضعیت جدید، تمایل به حق‌دادن به والد رنج‌کشیده در مقابل والد آسیب‌زننده
ترس وجودی از بی‌پناهی و آسیب‌پذیری در خانواده جدید	نگرانی از طرد شدن و عدم پذیرش توسط والدین، ترس از بی‌مهری، بی‌توجهی و احساس بی‌پناهی، اضطراب از شکست دوباره والدین در رابطه جدید، دغدغه‌های مرتبط با مسائل مالی، تحصیلی و امنیت عاطفی
احساس تنهایی، بی‌هویتی و اضافی بودن در خانواده جدید	حس بی‌ارزشی و نادیده گرفته شدن، تجربه گسست و جدایی از خانواده اولیه، احساس بی‌جایگاهی و بی‌تعلقی در ساختار جدید، عدم تعلق عاطفی به خانواده دوم
بازگشت‌خواهی و آرزوی بازسازی خانواده اولیه	نوستالژی و خاطره‌گرایی نسبت به دوران پیش از طلاق، آرزوی آشتی و بازگشت والدین به هم، تردید نسبت به صحت و ضرورت طلاق، حسرت و اندوه برای ساختار از دست‌رفته خانواده
نیاز به محبت، امنیت و حضور فعال والدین	اشتیاق به حضور و همراهی والدین، نیاز به دریافت محبت و توجه بیشتر از سوی والدین، انتظار حمایت مستمر در فرآیند سازگاری با وضعیت جدید، تلاش برای بازسازی و تقویت رابطه با والد ازدواج‌کننده
امید مشروط به ازدواج مجدد سالم و ترمیمی	استقبال از ازدواج مجدد مادر سختی‌کشیده، امیدواری به ایجاد آرامش با همسر جدید، نگاه به ازدواج مجدد به عنوان راهی برای بازسازی روانی، داشتن دیدگاهی واقع‌بینانه و مشروط نسبت به ازدواج مجدد
جستجوی معنا، امید و بازسازی رابطه با والدین	خوشبختی مادر با ازدواج مجدد، فراموشی سختی‌های قبلی، ازدواج سالم = ترمیم روانی، دیدگاهی واقع‌بینانه و مشروط نسبت به ازدواج مجدد

تم ۱: درونی‌سازی کلیشه‌های منفی درباره ناپدري: این تم نشان‌دهنده تأثیر قوی کلیشه‌ها و روایت‌های فرهنگی منفی بر ذهن فرزندان است (Yousefi et al., 2022). تصویرسازی‌هایی مانند «ناپدري‌ها نمی‌توانند محبت کنند» بدون هرگونه تعامل مستقیم با ناپدري، نگرشی منفی و مقاومتی را در فرزندان شکل می‌دهد. این واکنش‌ها در چارچوب نظریه دلبستگی قابل تبیین‌اند: کودکانی که در سال‌های اولیه زندگی طلاق والدین را تجربه می‌کنند، معمولاً دچار نامنی دلبستگی می‌شوند و ورود فرد جدید را تهدیدی مضاعف تلقی می‌کنند (Fraleigh & Heffernan, 2013).

زیرتم ۱: نگرش منفی رایج در جامعه نسبت به و ناپدري: فرزندان تحت تأثیر تصاویر منفی موجود در جامعه، ناپدري و نامادری را به‌طور پیش‌فرض نامهربان و خطرناک می‌دانند. شرکت‌کننده یازدهم: «می‌ترسم ناپدري بداخلاق و سخت‌گیر باشد و مادرم را اذیت کند». زیرتم ۲: تصور غالب از بی‌مهری و خشونت والد ناتنی: فرزندان اغلب والد ناتنی را نامهربان، بی‌تفاوت یا حتی خشن می‌پندارند و این باور منجر به مقاومت عاطفی می‌شود. شرکت‌کننده دهم: «می‌ترسم ناپدري و نامادری‌ام نامهربان باشند». زیرتم ۳: ترس از ایجاد رابطه عاطفی آسیب‌زا با والد ناتنی: فرزندان ترس از دخالت، بدرفتاری و کنترل احساسی ناپدري/نامادری را برجسته می‌کنند. شرکت‌کننده دهم: «وقتی پدر و مادر ازدواج کنند آن‌ها دیگر سرگرم خود هستند و مواقعی که ما آن‌ها را نیاز داریم آن‌ها نیستند». زیرتم ۴: پذیرش پیش‌فرض‌های فرهنگی بدون تجربه مستقیم: فرزندان نگران قضاوت اجتماعی از طرف دیگران هستند و اغلب این ترس قبل از هر تعامل واقعی شکل می‌گیرد. شرکت‌کننده یازدهم: «واقعاً سخت است که بخواهی به دوستان یک شخصی را به عنوان نامادری یا ناپدري معرفی کنی».

تم ۲: مقاومت در برابر تغییر نقش‌ها و ساختار خانوادگی: این تم نشان‌دهنده تمایل فرزندان به حفظ هویت خانوادگی قدیمی است (Yousefi et al., 2022). آن‌ها اغلب احساس می‌کنند والد جدید نمی‌تواند نقش والدین اصلی را جایگزین کند و این تغییر را فرصتی برای کاهش حمایت، افزایش دخالت و تهدید به ثبات شخصی می‌پندارند. این تم با نظریه هویت‌یابی قابل تبیین است؛ در جوامع جمع‌گرا، تصمیمات فردی از جمله ازدواج مجدد، در پیوندی عمیق با ساختارهای خانوادگی معنا می‌یابد و حضور فرزندان، به‌ویژه در سنین پایین، اغلب به‌عنوان یک عامل بازدارنده فرهنگی و روانی عمل می‌کند (Hu & To, 2018; Ganong et al., 2011).

زیرتم ۱: نفرت از جایگزینی نقش مادر توسط ناپدری: فرزندان اغلب اعتقاد دارند ناپدری نمی‌تواند نقش والدین اصلی را جایگزین کند و این تغییر را نفی وجودی می‌دانند. شرکت‌کننده ششم: "من پیش مادرم زندگی می‌کنم و او حق ندارد ازدواج کند تا وقتی که من پیشش می‌مانم." زیرتم ۲: خشم نسبت به والد ازدواج‌کننده: فرزندان اغلب احساس خشم می‌کنند که والدین ازدواج مجدد را بدون مشورت با آن‌ها تصمیم می‌گیرند. زیرتم ۳: حفظ تعلق و وفاداری به خانواده اولیه: فرزندان تلاش می‌کنند از طریق حضور دائمی و حمایت، وفاداری خود را به خانواده اولیه حفظ کنند. شرکت‌کننده اول: "من همیشه در کنارش هستم و هیچ‌وقت او را تنها نمی‌گذارم." زیرتم ۴: ترس از دست دادن مرجع عاطفی اصلی: فرزندان احساس می‌کنند با ازدواج مجدد، مرجع عاطفی خود را از دست می‌دهند و تنها می‌شوند. شرکت‌کننده دهم: "گاهی فکر می‌کنم اگر هر دو والدینم ازدواج کنند من مجبورم پیش پدر بزرگم زندگی کنم."

تم ۳: تضاد هیجانی و اخلاقی نسبت به ازدواج مجدد والدین: فرزندان در این تم واکنش‌هایی دوگانه و متضاد نسبت به ازدواج مجدد والدین دارند (Yousefi et al., 2022)؛ از یک سو ازدواج مادر را مثبت و لازم می‌دانند، اما ازدواج پدر را ناعادلانه و تجاوزی می‌پندارند. این تم انعکاس‌دهنده عدالت‌خواهی شخصی و درگیری اخلاقی نسبت به گذشته است.

زیرتم ۱: حمایت از ازدواج مادر و در عین حال مخالفت با ازدواج پدر: فرزندان اغلب ازدواج مادر را فرصتی برای رفع سختی‌ها می‌بینند، اما ازدواج پدر را ظلم می‌دانند. شرکت‌کننده اول: "مادرم زن تنهایی است و دوست دارم ازدواج کند ولی پدرم حق ازدواج ندارد." زیرتم ۲: تجربه همزمان احساسات متناقض عشق، دلسوزی و خشم: فرزندان اغلب دو دنیای داخلی دارند: یکی دوست داشتن مادر و دیگری خشم نسبت به پدر. شرکت‌کننده دهم: "هم دوست دارم مادرم ازدواج کند و از تنهایی در بیاید هم می‌ترسم فراموش شوم. زیرتم ۳: درگیری درونی میان پذیرش و انکار وضعیت جدید: فرزندان درگیری بین امید به بهبود شرایط و مقاومت در برابر تغییر را تجربه می‌کنند. شرکت‌کننده سوم: "دوست دارم که مادرم خوشبخت شود ولی هیچ‌وقت نمی‌توانم فکر کنم که مادرم با یک مرد دیگر ازدواج کند." زیرتم ۴: تمایل به حق دادن به والد رنج‌کشیده در مقابل والد آسیب‌زننده: فرزندان به مادر به‌عنوان فرد مظلوم حق می‌دهند و ازدواج او را به‌عنوان راهی برای رهایی از گذشته می‌بینند. شرکت‌کننده یازدهم: "مادرم به خاطر سختی‌هایی که کشیده باید یک ازدواج خوب داشته باشد ولی پدرم نباید ازدواج کند."

تم ۴: ترس وجودی از بی‌پناهی و آسیب‌پذیری در ساختار جدید خانواده: فرزندان در این تم از احتمال طرد شدن، کاهش توجه والدین، تکرار سختی‌ها و عدم ثبات نگران هستند. این ترس‌ها غالباً از مشاهده تجربه‌های قبلی یا انتظارات منفی از آینده شکل گرفته و منجر به اضطراب وجودی می‌شود (Widiastuti, 2021; Yousefi et al., 2022).

زیرتم ۱: نگرانی از طرد شدن و عدم پذیرش توسط والدین: فرزندان احساس می‌کنند ممکن است در خانواده جدید مورد پذیرش قرار نگیرند. شرکت‌کننده یازدهم: "گاهی با خود فکر می‌کنم نکنم مادرم مرا پیش پدر بفرستد و پدر هم بگوید 'ببر پیش خودت'." زیرتم ۲: ترس از بی‌مهری، بی‌توجهی و احساس بی‌پناهی: فرزندان از کاهش حمایت‌های والدین در ساختار جدید نگران هستند. شرکت‌کننده سیزدهم: "اگر والدینم ازدواج کنند ترس این را دارم که همان حمایت‌های اندکی که از من داشتند هم هیچی شود." زیرتم ۳: اضطراب از شکست دوباره والدین در رابطه جدید: ترس از تکرار دعوای و بحران‌های گذشته، اضطراب عمیقی در فرزندان ایجاد می‌کند. شرکت‌کننده چهاردهم: "ترس این را دارم که ازدواج مجدد باعث تکرار زندگی قبلی شود." زیرتم ۴: دغدغه‌های مرتبط با مسائل مالی، تحصیلی

و امنیت عاطفی: فرزندان نگرانی‌های متعددی از جمله آینده شغلی، تحصیلی و سلامت روانی خود دارند. شرکت کننده چهاردهم: "ازدواج مجدد والدین هم ممکنه روی زندگی ما تأثیر داشته باشه و من نگرانم که آیندو از دست بدم." تم ۵: احساس تنهایی، بی‌هویتی و اضافی بودن در وضعیت جدید: این تم نشان‌دهنده آسیب‌های هویتی است که فرزندان به واسطه تغییرات ساختاری تجربه می‌کنند. احساس در حاشیه قرار گرفتن و بی‌جایگاهی می‌تواند منجر به عزت، پرخاشگری و ناامنی وجودی شود (Rudenok et al., 2022; Yousefi et al., 2022).

زیرتم ۱: حس بی‌ارزشی و نادیده گرفته شدن: فرزندان احساس می‌کنند دیگر برای والدینشان اهمیتی ندارند. شرکت کننده دهم: "بعضی وقت‌ها با خودم می‌گویم من در زندگی والدینم اضافی هستم." زیرتم ۲: تجربه گسست و جدایی از خانواده اولیه: فرزندان احساس می‌کنند ازدواج مجدد والدین باعث جدایی بیشتر از خانواده اولیه می‌شود. شرکت کننده ششم: "من یک دختر هستم که به مادر احتیاج دارم... اگر مادرم ازدواج کند من بسیار تنها می‌شوم." زیرتم ۳: احساس بی‌جایگاهی و بی‌تعلقی در ساختار جدید: فرزندان اغلب احساس می‌کنند در خانواده جدید جایگاهی ندارند. شرکت کننده دهم: "گاهی فکر می‌کنم نکند مادرم ازدواج کند و نخواهد من پیش او باشم و مرا پیش پدر بفرستد." زیرتم ۴: عدم تعلق عاطفی به خانواده دوم: برخی فرزندان ازدواج مجدد را فرصتی برای بازگشت نمی‌بینند و احساس بی‌تعلق به خانواده جدید دارند. شرکت کننده چهارم: "من اصلاً پدرمو نمی‌بینم و برابم مهم نیست که ازدواج می‌کند یا نه."

تم ۶: بازگشت خواهی و آرزوی بازسازی خانواده اولیه: این تم نشان‌دهنده میل عمیق فرزندان به بازگشت به خانواده اولیه و دوران قبل از طلاق است. با تصور بازگشت به گذشته، آن‌ها تلاش می‌کنند از بحران و تنش فعلی فاصله بگیرند (Muchiri, 2022; Yousefi et al., 2022).

زیرتم ۱: نوستالژی و خاطره‌گرایی نسبت به دوران پیش از طلاق: فرزندان اغلب خاطرات گذشته را مثبت‌تر از حال حاضر می‌بینند. شرکت کننده ششم: "آرزو دارم به بچگی‌هایم برگردم دورانی که آن‌ها در کنار هم بودند." زیرتم ۲: آرزوی آشتی و بازگشت والدین به هم: برخی فرزندان به شدت به بازگشت والدین به هم امیدوارند. شرکت کننده اول: "خیلی دوست دارم مادر و پدرم دوباره با هم ازدواج کنند." زیرتم ۳: تردید نسبت به صدمت و ضرورت طلاق: برخی فرزندان در مورد لزوم یا اشتباه بودن طلاق شک دارند. شرکت کننده ششم: "اگر آن روزها عقل الآن را داشتم هرگز اجازه نمی‌دادم والدینم از هم جدا شوند." زیرتم ۴: حسرت و اندوه برای ساختار از دست‌رفته خانواده: فرزندان اغلب درگیر حسرت و غم نسبت به فقدان خانواده یکپارچه هستند. شرکت کننده چهاردهم: "گاهی فکر کردن به این که هرگز نمی‌توانم آن دو را در کنار هم داشته باشم برابم سخت است و همیشه فکر کردن به این موضوع را مختل‌کننده‌ی زندگی‌ام میدانم."

تم ۷: نیاز به محبت، امنیت و حضور فعال والدین: فرزندان در فرآیند سازگاری با تغییرات، نیازمند حمایت هیجانی فعال و مستمر هستند. حضور فیزیکی کافی نیست؛ بلکه رابطه‌ای فعال و پذیرا ضروری است (Yousefi et al., 2022; Yekleh et al., 2018).

زیرتم ۱: اشتیاق به حضور و همراهی والدین: فرزندان از طریق حضور و محبت، تلاش می‌کنند حمایت والدین را حفظ کنند. شرکت کننده ششم: "مادرم نیاز ندارد کسی به او محبت کند چون من خودم همیشه پیش او هستم." زیرتم ۲: نیاز به دریافت محبت و توجه بیشتر والدین: فرزندان به دنبال این هستند که مادرشان از سختی‌ها رها شود. شرکت کننده اول: "من دوست دارم مادرم ازدواج خوبی داشته باشد و خوشبخت بشه چون او خیلی سختی کشیده." زیرتم ۳: انتظار حمایت مستمر در فرآیند سازگاری با وضعیت جدید: فرزندان اغلب این تغییر را فرصتی برای بهبود می‌دانند، ولی فقط در صورتی که با حمایت همراه باشد. شرکت کننده چهارم: "مادرم در زندگی با پدرم خیلی سختی کشید اگر خوشبخت شود من دیگر آرزویی ندارم." زیرتم ۴: تلاش برای بازسازی و تقویت رابطه با والد ازدواج‌کننده: برخی فرزندان تلاش می‌کنند با والدین خود رابطه‌ای فعال داشته باشند. شرکت کننده سوم: "اگر مادرم ازدواج کند من هیچ‌وقت نمی‌توانم مانند قبل باشم."

تم ۸: امید مشروط به ازدواج مجدد سالم و ترمیمی والدین: برخی فرزندان با رویکردی واقع‌بینانه، ازدواج مجدد را

فرصتی برای بهبود شرایط می‌دانند، اما با شرط اینکه این ازدواج منجر به تکرار بحران نشود (Yousefi et al., 2022). زیرتم ۱: استقبال از ازدواج مجدد والد سختی کشیده: برخی فرزندان ازدواج مادر را فرصتی برای آرامش می‌دانند. شرکت کننده دوم: "من شاهد سختی‌های مادرم بودم امیدوارم بتواند خوشبختی را تجربه کند." زیرتم ۲: امیدواری به ایجاد آرامش با ازدواج مادر با همسر جدید: فرزندان ازدواج خوب را فرصتی برای کاهش سختی‌ها می‌دانند. شرکت کننده هفتم: "ازدواج موفق سالم یعنی کار نکردن و سختی نکشیدن مادرم." زیرتم ۳: نگاه به ازدواج مجدد به عنوان راهی برای بازسازی روانی: برخی فرزندان ازدواج مجدد را راهی برای رفع ناامنی‌ها می‌بینند. شرکت کننده دوازدهم: "پدرم مرد بد اخلاقی بود دوست دارم مادرم با یک مرد خوش اخلاق ازدواج کند." زیرتم ۴: داشتن دیدگاهی واقع‌بینانه و مشروط نسبت به ازدواج مجدد: برخی فرزندان با دیدگاهی واقع‌بینانه، ازدواج مجدد را پذیرفته ولی با شرایط و ترس‌هایی همراه است. شرکت کننده دهم: "بعضی وقت‌ها امید دارم که مادرم و پدر با یک فرد خوب ازدواج کنند ولی همیشه ترس دارم که دوباره زندگی قبلی تکرار شود."

بحث و نتیجه‌گیری

تجربه زیسته فرزندان از ازدواج مجدد والدین، به‌ویژه مادران مطلقه، پدیده‌ای پیچیده و چندلایه است که تحت تأثیر مؤلفه‌های روانی، فرهنگی و وجودی شکل می‌گیرد. یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که واکنش فرزندان به این تحول خانوادگی بسیار متنوع، متضاد و گاه همراه با مقاومت است. این واکنش‌ها در قالب هشت تم اصلی قابل تحلیل‌اند که هر کدام الگوهایی از ترس، امید، تضاد هیجانی و ناامنی را بازتاب می‌کنند.

یکی از مهم‌ترین تم‌های شناسایی‌شده، درونی‌سازی کلیشه‌های منفی درباره ناپدری است. این یافته با پژوهش Mohammadi (2017) همسوس است که نشان می‌دهد نهادهای اجتماعی در جوامع سنتی، دیدگاه‌های منفی فرزندان نسبت به ناپدری و نامادری را تقویت کرده و آن‌ها را منبع تهدید جدید تلقی می‌کنند. در واقع چنین می‌توان تبیین نمود که در فرهنگ‌های سنتی و جمع‌گرا مانند ایران، این واکنش‌ها تقویت می‌شود؛ چراکه در این فضاها خانواده مرکز معنا و هویت است و هرگونه تغییر در ساختار خانواده می‌تواند موقعیت روانی و عاطفی فرزندان را مختل کند (Moradi et al., 2022). در این الگو، فرزندان پیش از تعامل واقعی، تصورات منفی و تهدیدآمیزی نسبت به ناپدری در ذهن دارند؛ تصاویری که عموماً ریشه در روایت‌های اجتماعی، فرهنگی و رسانه‌ای دارند و موجب مقاومت هیجانی و اضطراب می‌شوند.

دومین تم نشان می‌دهد که فرزندان ازدواج مجدد والد، به‌ویژه در بستر خانواده‌های جمع‌گرا، تغییرات نقشی ناشی از ورود ناپدری را به‌مثابه تهدیدی برای موقعیت عاطفی و توجه والد می‌دانند. این یافته با نتایج بدست آمده در پژوهش Ganong et al., (2011) همسو می‌باشد. در واقع چنین می‌توان تبیین نمود که فرزندان این تحول را عاملی در کاهش توجه مادر، افزایش دخالت‌ها و تضعیف جایگاه خود در خانواده تلقی می‌کنند؛ که تلاشی برای حفظ ثبات روانی در ساختار آشنا و قبلی خانواده است و از این رو نگرش و رفتارشان متمرکز بر این تفکر می‌شود. تم سوم به تضاد اخلاقی و عاطفی فرزندان میان حمایت از مادر و مخالفت با پدر اشاره دارد. این یافته با نتایج Jensen (2022) همسوس است که نشان می‌دهد فرزندان در خانواده‌های دارای ازدواج مجدد، این تغییر را وضعیتی پیچیده و وجودی درک می‌کنند. در تبیین یافته حاضر می‌توان به این نکته توجه نمود که بسیاری از فرزندان، ازدواج مادر را پاسخی عادلانه به رنج‌های گذشته می‌دانند، در حالی که ازدواج مجدد پدر را ناعادلانه و ناشی از خیانت به خانواده تلقی می‌کنند. این تضاد ریشه در تجربه‌های پیشین و داوری اخلاقی فرزندان دارد. این الگو را می‌توان در چارچوب نظریه عدالت‌خواهی اجتماعی تبیین کرد؛ جایی که نوجوانان در پی قضاوتی اخلاقی میان گذشته دردناک و تصمیمات جدید والدین هستند.

چهارمین تم بر ترس وجودی فرزندان از بی‌پناهی و آسیب‌پذیری در ساختار جدید خانواده تأکید دارد. این یافته با پژوهش Yousefi et al. (2022) هم‌سو است که بیان می‌کند فرزندان در ازدواج‌های مجدد دچار احساس ناامیدی، خسونت و حتی افکار خودکشی می‌شوند. هم‌چنین، مطالعه Widiastuti (2021) نیز تأیید می‌کند که ورود فرد جدید

به خانواده، می‌تواند انسجام خانواده را کاهش داده و تعارضات درون خانوادگی را افزایش دهد. در این یافته می‌توان تبیین نمود که همواره در چنین شرایطی فرزندان نگران‌اند که با ازدواج مجدد والد، حمایت‌های عاطفی و مالی‌شان کاهش یافته یا جایگاهشان در خانواده تضعیف شود. این ترس‌ها شامل احساس طرد، عدم پذیرش در خانواده جدید، تکرار تجربه‌های تلخ گذشته و نگرانی از بین رفتن امنیت روانی است که در زندگی ایشان اثر می‌گذارد.

تم پنجم بر احساس تنهایی، بی‌هویتی و اضافی بودن فرزندان در خانواده‌های ازدواج مجدد تأکید دارد. این نتایج با یافته‌های پژوهش (Rudenok et al., 2022) همسوس است که تأکید کرده‌اند روابط والد-فرزند در خانواده‌های بازساخت‌شده، بسیار شکننده و حساس هستند. در واقع به نظر می‌رسد این احساسات نشان‌دهنده آسیب‌های عمیق هویتی و ناامنی روانی ناشی از تغییر ساختار خانواده است. فرزندان اغلب خود را فاقد جایگاه، نادیده گرفته شده یا مزاحم می‌دانند. این تجارب، بازتابی از ناامنی وجودی در مواجهه با دگرگونی‌های خانوادگی است.

ششمین تم پژوهش، بازگشت‌خواهی و آرزوی بازسازی خانواده اولیه را نمایان می‌سازد. این یافته با پژوهش انجام شده (Muchiri, 2022) در کنیا هم‌خوانی دارد که نشان می‌دهد فرزندان خانواده‌های دارای ازدواج مجدد، سطح پایین‌تری از رفاه روان‌شناختی دارند و همین امر می‌تواند موجب بروز احساس نوستالژی نسبت به گذشته شود. در واقع می‌توان چنین تأکید کرد که فرزندان اغلب دوران پیش از طلاق را ایمن‌تر و معنادارتر از وضعیت فعلی می‌دانند و تمایل دارند به ساختار گذشته خانواده بازگردند. این تم نشان می‌دهد که فرزندان، خانواده اولیه را منبع اصلی امنیت و تعلق می‌دانند و با نگاهی تحلیلی، تغییرات پس از طلاق را منفی ارزیابی می‌کنند.

تم هفتم به نیاز عمیق فرزندان به محبت، امنیت و حضور فعال والدین در ساختار جدید خانوادگی اشاره دارد. این تم با یافته‌های (Yekleh et al., 2018) همسوست که نشان داده‌اند ازدواج موفق مادر می‌تواند سطح استرس او را کاهش داده و به بهبود کیفیت زندگی روانی-عاطفی فرزندان منجر شود. در این تم به نظر می‌رسد فرزندان از یک‌سو امیدوارند ازدواج مجدد مادر با فردی مناسب موجب آرامش و ثبات شود، اما از سوی دیگر، نگران کاهش توجه و حمایت عاطفی والدین هستند و بر این اساس نیاز عمیق فرزندان به محبت، امنیت و حضور فعال والدین در ساختار جدید خانوادگی نکته مهم و قابل توجهی در زندگی ایشان می‌شود.

تم هشتم بر «امید مشروط به ازدواج مجدد سالم و ترمیمی والدین» تمرکز دارد. این یافته با پژوهش‌های انجام شده (Yekleh et al., 2018) و (Muchiri, 2022) هم‌سوست؛ به‌ویژه که هر دو تأکید دارند ازدواج مجدد، تنها در صورت سلامت رابطه و ثبات روانی والدین، می‌تواند به بهبود رفاه روان‌شناختی فرزندان منجر شود. در واقع چنین تبیین می‌شود که همواره از آنجا که برخی فرزندان با دیدی واقع‌بینانه، ازدواج مجدد مادر را فرصتی برای بهبود شرایط و کاهش سختی‌های گذشته می‌دانند، مشروط بر اینکه این ازدواج سالم، حمایتی و عاطفی باشد. این فرزندان که اغلب شاهد رنج‌های مادر بوده‌اند، ازدواج موفق او را عاملی در کاهش دغدغه‌های خود و بهبود کیفیت زندگی می‌دانند.

در مجموع، یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که فرزندان زنان مطلقه نه تنها تحت تأثیر مستقیم احتمال ازدواج مجدد مادران قرار دارند، بلکه به‌عنوان تحلیل‌گرانی عاطفی و اجتماعی، نسبت به این تحول پیچیده واکنش‌های چندلایه‌ای نشان می‌دهند. نگرش آنان از کلیشه‌های فرهنگی، ترس‌های عمیق وجودی، و نیاز به محبت و امنیت عاطفی متأثر است. این واکنش‌ها، از درونی‌سازی منفی نسبت به ناپدری و احساس طرد، تا امید مشروط به بهبود شرایط در صورت ازدواج سالم و حمایت‌گر مادر، را در بر می‌گیرد. درک این تجارب می‌تواند مبنایی برای طراحی برنامه‌های مشاوره‌ای و آموزشی جهت حمایت از فرزندان و ارتقای کیفیت روابط در خانواده‌های بازسازی‌شده (ازدواج مجدد) باشد.

سهیم نویسندگان: دکتر ابوالفضل حاتمی ورزنه: ایده‌پردازی در خصوص موضوع، گردآوری اطلاعات و داده‌ها، تحلیل محتوا، ارسال و اصلاح مقاله و نویسنده مسئول؛ زهرا ایمانی: طراحی چارچوب کلی و تحلیل محتوا. همه نویسندگان نسخه نهایی مقاله را مورد بررسی قرار داده و تأیید نموده‌اند.

سپاسگزاری: نویسندگان مراتب تشکر خود را از همه کسانی که در انجام این مقاله نقش داشته‌اند اعلام می‌دارند.

تعارض منافع: در این پژوهش هیچگونه تعارض منافع توسط نویسندگان گزارش نشده‌است.

منابع مالی: این مقاله از حمایت مالی برخوردار نبوده‌است.

References

- Afrasiabi, H., & Khalaji Pirbalooti, M. (2022). A study of the constructions of remarriage by divorced women taking a grounded theory approach. *Sociology of Social Institutions*, 9(19), 239-256. [Persian] DOI: <https://doi.org/10.22080/ssi.2022.23691.2011>
- Anderson, E. R., & Greene, S. M. (2013). Beyond divorce: Research on children in repartnered and remarried families. *Family Court Review*, 51(1), 119-130. DOI: <https://doi.org/10.1111/fcre.12013>
- Balali, E., & Ramezani, R. (2023). A qualitative study of women's challenges in second marriage. *Women's Strategic Studies*, 25(99), 165-206. [Persian] DOI: <https://doi.org/10.22095/jwss.2023.378000.3138>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. DOI: <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Dainton, M. (2019). Equity and relationship maintenance in first marriages and remarriages. *Journal of Divorce & Remarriage*, 60(8), 583-599. URL: <https://doi.org/10.1080/10502556.2019.1586420>
- Fraley, R. C., & Heffernan, M. E. (2013). Attachment and parental divorce: A test of the diffusion and sensitive period hypotheses. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 39(9), 1199-1213. DOI: <https://doi.org/10.1177/0146167213491503>
- Ganong, L. H., Coleman, M., & Jamison, T. (2011). Patterns of stepchild-stepparent relationship development. *Journal of Marriage and Family*, 73(2), 396-413. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2010.00814.x>
- Ghavami, N., Kalantari, F., Madadi Ilkhchi, S., & Hamdollahi Ghadim, A. (2023). *Psychological effects of divorce on children* [Conference paper]. 15th National Conference on Management and Humanities Research in Iran, Tehran. [Persian] URL: <https://civilica.com/doc/1815830>
- Hu, Y., & To, S. (2018). Family relations and remarriage postdivorce and postwidowhood in China. *Journal of Family Issues*, 39(8), 2286-2310. DOI: <https://doi.org/10.1177/0192513X17748694>
- Jensen, T. M. (2022). Stepparent-child relationships and child outcomes: A systematic review and meta-analysis. *Journal of Family Nursing*, 28(4), 321-340. DOI: <https://doi.org/10.1177/10748407221097460>
- Jeynes, W. H. (2006). The impact of parental remarriage on children: A meta-analysis. *Marriage & family review*, 40(4), 75-102. DOI: https://doi.org/10.1300/J002v40n04_05
- Li, X., Jiang, Q., Cheng, X., & Ge, T. (2021). Remarriage after divorce and health in later life: Findings from CHARLS in China. *Journal of Family Issues*, 44(2), 560-582. DOI: <https://doi.org/10.1177/0192513X2097460>

org/10.1177/0192513X211054464

- Mohammad Taghizade, M., Karami, M. T., & Save, F. (2023). Divorced mothers' lived experience of child custody with an emphasis on the challenge of remarriage. *Women's Strategic Studies*, 25(99), 39-62. [Persian] DOI: <https://doi.org/10.22095/jwss.2023.367774.3107>
- Mohammadi, R., & Mohammadi, Z. (2019). Challenges for remarriage of women with children: A qualitative study. *Woman in Development & Politics*, 17(1), 97-119. [Persian] DOI: <https://doi.org/10.22059/jwdp.2019.275723.1007586>
- Mohammadi, Z. (2017). *Examining challenges faced by couples with children in remarriage*. (Master's thesis). Allameh Tabataba'i University. [Persian] URL: <https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/3c9759114d130e17119a2279b471dc11>
- Moradi, Z., Sadri Damirchi, E., Keshavarz Afshar, H., & Dargahi, S. (2022). Lived experience of married women with marriage without parental consent: A phenomenological study. *Counseling Culture and Psychotherapy*, 13(50), 225-252. [Persian] DOI: <https://doi.org/10.22054/qccpc.2022.63562.2792>
- Mortazavi, S. S. (2023). *Investigating the impact of parental divorce on children's temperament and behavior* [Conference paper]. 2nd International & 3rd National Conference on New Findings in Management, Psychology and Accounting, Tehran. [Persian] URL: <https://civilica.com/doc/1745760>
- Muchiri, M. M. (2022). *Influence of remarriage on psychological well-being of parentally bereaved adolescents in Kiambu County* (Doctoral dissertation, Kenya Methodist University). KeMU Repository. URL: <http://repository.kemu.ac.ke/handle/123456789/1539>
- Reynolds, L. (2020). *Divorce rate in the U.S.: Geographic variation, 2019* (FP-20-25). National Center for Family & Marriage Research. DOI: <https://doi.org/10.25035/NCFMR/FP-20-25>
- Rudenok, A., Petyak, O., Komar, T., Afanasenko, V., & Khanetska, N. (2022). Psychological adaptation of children in remarried families. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 14(1), 521-534. DOI: <https://doi.org/10.18662/rrem/14.1/533>
- Widiastuti, D. (2021). Marital satisfaction in individuals who remarry after divorce. In *International Conference on Psychological Studies (ICPSYCHE 2020)* (pp. 131-137). Atlantis Press. DOI: <https://doi.org/10.2991/assehr.k.210423.019>
- Yarigar Ravesh, M. (2022). Lived experience of women from their life and their children's life after divorce. *Counseling Culture and Psychotherapy*, 13(50), 253-274. [Persian] DOI: <https://doi.org/10.22054/qccpc.2022.62748.2761>
- Yekleh, M., Mohsenzade, F., & Zaharakar, K. (2018). Study of quality of remarriage after divorce: Grounded theory method. *Social Work Magazine*, 7(3), 17-31. [Persian] URL: <http://socialworkmag.ir/article-1-442-fa.html>
- Yousefi, M., Karaei, A., & Sodani, M. (2023). Analysis of lived experiences of high school students regarding maternal remarriage with emphasis on children's education. *Health Psychology and Social Behavior Journal*, 2(4), 79-89. [Persian] URL: https://journals.iau.ir/article_699861.html?lang=en